

dio cjelokupne legende o Zrinskoj. Autor je istaknuo Nikolu Istvánffyja, kojemu možemo zahvaliti na najdetaljnijem opisu opsade Sigeta i stvaranju slike o Nikoli Zrinskoj kakvu imamo danas. Također se spominju i pristupi vrednovanja Nikole Zrinskoga i obrane Sigeta u različitim tradicijama (pruskim, dakle njemačkim kulturnim krugovima, mađarskim i hrvatskim) kroz tri stoljeća sve do službene rehabilitacije Zrinskih u Hrvatskoj i Mađarskoj 1991. godine.

Knjiga je pisana "stilom čiste povijesti", kojeg obilježava nepristrani pristup, vrhunski erudicija i bogato autorovo osobno iskustvo specijalističkog bavljenja ovom temom. Autor se u pisanju ove knjige koristio izvornim arhivskim gradivom u mađarskim i austrijskim arhivima (Državni arhiv Mađarske u Budimpešti, Austrijski državni arhiv u Beču, te fondovima u tri arhiva Austrijskog državnog arhiva: Hofkammer Archiv Hoffinanz Ungarn, Vermischte ungarische Gegenstände i Kriegsarchiv Bestellungen). Isto tako, koristio je velik izbor iz literature: čak 302 bibliografske jedinice. Od hrvatskih povjesničara koristili su se recentni radovi Damira Karbića, Suzane Miljan, Ivana Mirnika, Hrvoja Petrića i Diane Vukičević-Samardžije. Ova knjiga sadrži obilje podataka o Zrinskim čime se napravio odličan pregled društvene stratifikacije na dvostrukoj razini: prvoj, na razini Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva i drugoj, u sklopu cjelokupne habsburške države, reklo bi se na monarhijskoj razini. Možda bi se moglo autoru prigovoriti da je takav pristup prikladniji analizi unutarnjih prilika u kasnijim razdobljima zajedničke habsburške države, ali upravo u okolnostima stalne ratne prijetnje kada je reformama Ferdinanda I. Habsburškog u tridesetim godinama 16. st. postavljen temelj uspješnoj obrani od Osmanlija, Varga je nastojao dokazati kako je upravo to, uz naravno žrtvu Sigeta, bio presudan faktor opstanka Kraljevstva. Osim navedenoga, u knjizi su objavljeni brojni mađarski izvori, dosad nepoznati hrvatskim povjencima, tako da ona služi povjesničarima kao okvir za buduća istraživanja. Budući da je knjiga doista zanimljiva, jako čitljiva i inspirativna, sveukupno gledano predstavlja vrijedan izvor i akademskoj i široj publici.

Filip Katanić

Josip Vrandečić, *Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova jadranska misija*, Leykam international – Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, Zagreb – Split 2017., 383 str.

Upravo je iz tiska izišla nova knjiga Josipa Vrandečića *Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova jadranska misija* u izdanju nakladničke kuće Leykam international i Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu. Knjiga je nastala kao rezultat znanstvenih istraživanja na projektu "Jadranske geopolitike u modernosti, 1493.-1918." koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost. Svečana promocija održana je, kako i priliči naslovu knjige, u Kneževoj palači u Zadru, u prisutnosti brojnih uglednika iz akademske zajednice, crkvenih krugova te šire javnosti.

Ova knjiga vrhunski je izdanje biografske historiografije koja u maniri najvještijih historičara predstavlja ne samo život i crkveno djelovanje jednog nadbiskupa iz druge polovice 16. st., već pruža i širu sliku onodobnih društveno-političkih, diplomatskih i crkvenih prilika ranonovovjekovne Europe. Tako, raslojavajući životni put i crkvenu karijeru nadbiskupa Minuccija, autor ocrta panoramsku sliku njemačke, talijanske i hrvatske povijesti 16. i 17. st., a mikrohistorijskim pristupom ujedno pruža i lokalni uvid u specifične prilike ranog novog

vijeka. Zbog toga ova knjiga daje i snažan zamah domaćoj historiji mentaliteta, predstavljajući duhovno stanje onodobnog čovjeka i njegovu potrebu prilagodbe novim životnim okolnostima u ranonovovjekovnom svijetu. To su, kako sâm autor kaže, konfesionalni naponi države i Crkve u izgradnji političkog i vjerskog identiteta, rast vjerskog pluralizma, početni izazovi sekularizacije, rast novih političkih teorija i jake apsolutističke države koja teži nadzirati i duhovnost.

Knjiga je podijeljena u 12 poglavlja u kojima se prati životni vijek i crkvena diplomacija nadbiskupa Minuccija od djetinjstva u Serravallama (danas Vittorio Veneto) do smrti u Münchenu. Ipak, iako se ovdje radi o biografskoj knjizi, tek je nekoliko prvih stranica posvećeno najranijim godinama nadbiskupova života, a težište je razmatranja prebačeno na njegov crkveni uspon. Stoga već drugo poglavlje opisuje Minuccijev prodor u svijet crkvene politike i diplomacije, prvo u službi papinskog nuncija grofa Portije, a potom i kardinala Madruzza. Crkveni su ga poslovi zatim usmjerili prema reformacijom rastrganoj Njemačkoj, posebice prema Kölnu, da bi ga potom papa Grgur XIII. poslao u Španjolsku, najjaču državu onodobnog svijeta, s misijom pridobivanja kralja Filipa II. na katoličku stranu u borbama s protestantima na Rajni. Iduće stranice potom opisuju Minuccijev povratak u Njemačku i boravak na dvoru Wittelsbachovaca te konačno ređenje za svećenika u Pragu 1587. godine. Još iste godine stigao je kao bavarski poslanik u Rim kako bi učvrstio katoličku bavarsko-rimsku osovину da bi potom završio za tajničkim stolom kardinala San Giorgija, nadajući se kako će i sâm jednoga dana ogrnuti kardinalski purpur. Do toga, ipak, nije došlo.

Drugi dio knjige posvećen je Minuccijevoj "jadranskoj misiji", prije svega boravku u Zadru, jer je 1595. g. prihvatio Papinu ponudu da preuzme zadarsku Nadbiskupsku katedru. Na idućim stranicama autor iscrpno opisuje nadbiskupove napore na otvaranju dijecezanskog sjemeništa, koje je trebalo zamijeniti dotadašnju priručnu katedralnu školu, no koje, nažalost, nikada nije realizirano. Nadalje, u svojoj je zapuštenoj dijecezi, velikim dijelom okupiranoj od Osmanlija, Minuccio je nastojao promaknuti koncilski duh kojemu su se suprotstavile mletačke vlasti i lokalni nezadovoljnici. Protucrkvni stav mletačkih vlasti došao je do izražaja u njihovoj potpori neposlušnim klericima pogođenim Minuccijevim stegovnim mjerama. Sukob s nepodobnim pripadnicima klera, potpomognutima lokalnom i državnom vlašću, doprinio je padu njegovog dušebrižničkog zanosa i pogoršanju njegova zdravstvenog stanja, zbog čega je 1602. trajno napustio Zadar.

Ipak, boravak je u Zadru iskoristio za pisanje *Povijesti Uskoka (Historia degli Vscochi)*, u kojoj je europsko čitateljstvo izvijestio o njihovoj borbi protiv Venecije i Turaka te o političkim zapletima koji su se iza toga krili. Nastojao je pridonijeti rješavanju uskočkog pitanja na koje je Venecija ukazivala kao na glavni izgovor za ostanak po strani u sukobu s Osmanlijama. Zbog toga je Minucci u hrvatskoj historiografiji ocrtan kao neprijatelj Uskoka koje su hrvatska romantičarska historiografija i književnost smatrali nacionalnim junacima, a na koje se Minucci, kao "mletački čovjek", pristrano obrušio.

Nakon povratka u Njemačku, Papa ga je na vlastiti zahtjev, a zbog bolesti, razriješio zadarske katedre koju je potom naslijedio Mlečanin Viktor Ragazzoni. Ta ga je vijest zatekla na putu jer je Minucci u međuvremenu otputovao na sjever, na svoju posljednju diplomatsku misiju, s ciljem zaštite katoličkih interesa od protestantskih pretendenaata na nasljedstvo Johanna Wilhelma. Potom se, već potpuno iscrpljen bronhitisom, preko Kölna vratio u München. Ondje je i umro 1604. od upale pluća koju je zaradio na tom posljednjem putovanju. Pokopan je u kapeli Sv. Andrije u isusovačkoj crkvi Sv. Mihovila u Münchenu.

Knjiga završava Epilogom u kojem autor pojašnjava političke prilike u Carstvu i na istočnojadranskoj obali kroz prijepore Habsburgovaca i Venecije naspram Osmanlija. Posebno se osvrće na prilike u Zadru početkom 17. st. gdje su Minuccijevi bliski suradnici nastavili borbu za katoličanstvo protiv hereze što ju je širio splitski nadbiskup De Dominis. Tako se, nakon Minuccijeve smrti, njegov politički svijet urušio, ali je na temeljima koje je izgradio, niknula nova, obnovljena, pokoncilaska Crkva.

Naposljetku možemo reći kako je ovo djelo uistinu vrhunac recentne biografske historiografije, izgrađeno na višeslojnom proučavanju ne samo jedne istaknute ličnosti, već i pozadinskih političkih događaja te društvenih procesa što su oblikovali stvaranje ranonovovjekovne Europe. Pronicljivošću iskusnog historičara, naime, autor je u ovoj knjizi uspio razložiti kolektivna stanja i procese u razvoju budućih nacija, ne napuštajući istodobno biografske elemente, prije svega prikazivanje psihološkog stanja glavnog lika na literaran, književan način. Tako je, kako i sâm kaže, uspio izbjeći zamku biografija 19. st. koje su, nerijetko, opterećene povijesnim materijalom, zamarale čitatelja. Stoga ovu knjigu preporučujem svima, kako povjesničarima i zaljubljenicima u historiju, tako i čitateljima bez konkretnog povijesnog znanja. Potrebno znanje, naime, pružit će im ova knjiga.

Tonija Andrić

Tihana Luetić – Tihomir Vukelja, *Prirodoslovci i matematičari. Postanak domaće akademske prirodoslovno-matematičke zajednice u Hrvatskoj*, Srednja Europa, Zagreb 2017., 416 str.

Premda je u domaćoj historiografiji do sada pisano o razvoju Sveučilišta u Zagrebu i njegovim studentima, prirodoslovno-matematička zajednica je ostala neistražena. Stoga se u ovdje prikazanoj knjizi razmatraju profesionalne karijere prvih studenta Matematičko-prirodoslovnoga odjela Mudroslovnoga fakulteta Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu uz prikaz promjene ustroja hrvatske akademske prirodoslovno-matematičke zajednice. Kako autori u *Uvodu* (7-25) objašnjavaju, pod terminom "postanak domaće akademske prirodoslovno-matematičke zajednice" označavaju proces uključivanja prvih osoba koje su visokoškolsko obrazovanje iz prirodoslovno-matematičkih struka u cijelosti ili djelomično stekle na visokim učilištima u Hrvatskoj u hrvatsku akademsku prirodoslovno-matematičku zajednicu. Knjiga je utemeljena na rezultatima minucioznih istraživanja literature, periodike te arhivske građe pohranjene u: Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Središnjem državnom arhivu u Sofiji, Državnom arhivu u Bjelovaru, Državnom arhivu u Karlovcu, Državnom arhivu u Osijeku, Državnom arhivu u Osijeku – Odjel Vinkovci, Državnom arhivu u Sisku – Sabirni centar Petrinja, Državnom arhivu u Slavonskom Brodu – Odjel Požega, Državnom arhivu u Varaždinu, Državnom arhivu u Zagrebu, Arhivu Rektorata Sveučilišta u Zagrebu i Arhivu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Knjiga je koncipirana u dvije veće cjeline. Prva pod naslovom *Rani zagrebački studenti prirodoslovlja i matematike* obuhvaća iscrpne analize prvih studenata od teritorijalnog podrijetla (32-41), vjerskog i nacionalnog podrijetla (41-46), socijalnog podrijetla i stipendiranja (46-56), srednjeg obrazovanja (56-65), potom analizu dinamike upisa na Mudroslovni fakultet (66-83), te parametara studiranja (84-97). Konačno u ovoj cjelini navedeni su usputni slušači prirodoslovno-matematičkih kolegija (97-107) te su raščlanjene profesije parcijalaca na: činovništvo,